

fidelium, ac proinde inutile foret sedem Roma panice recitat P. Lucas Montoya, in *Chronicae clusi* dem Ordinis, sub finem, id ipsum vaticinalis est, ac nominatum in una, quam scivisit anno Christi 1469, die 13 augusti, ad Simonem de Limena, dominum Montali, quo etiamcum illud emaseratur, sic ait: « Ex te (o Simon) descendit fundator nove Religionis, que tres habebit partes: prima erit equitum armatorum; secunda, sacerdotum; tertia, hospitaliariorum. Erit haec Religio omnium ultima, magnum fructum afficeret Ecclesie, extinguens maledictam Mahometum secundum, quin et heres omnes ut illud unum orile et unum Pastor. In toto mundo non erunt nisi duodecim reges, unus Imperator et unus Pontifex, et pauci Principes, qui omnes erant sancti. Idem in aliis episolis hunc Orationem vocat Cruciferorum eo quod in vexili suis proferent imaginem crucis, vel Christi crucifixi, pro quo pugnabunt cuique subiecit eum Mahometanus, quoniam hereticos et pravos Christianos. Atque haec omnia sibi a Deo revelata, et certo eventu asseverat; similia circumferuntur aliorum valentia, sed quae examine indigent.

CAPUT DECIMUM OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Describitur excidium et incendium Babylonis, indeque luctus et planetus regum et mercatorum vers. 9. Sanctorum vero exultatio vers. 20. Tres ergo capituli sunt partes, iuxta tres personas, et voces caelestes, quae hic inducuntur. Primo enim, a vers. 1 ad 4, inducitur angelus gloriatus clamans: Cedidit Babylon. Secundo, vers. 4, audit Joannes vocem de celo, qua dicit: Exite de illa, populus meus, quoniam venit dies punitionis et excidi ejus; haec vox protrudens usque ad vers. 21, multisque describit cladem Babylonis, ideque plantum regum, mercatorum et nautarum. Tertio, vers. 21, angelus fortis mittit lapidem molarem in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon, et ultra non invenietur, nec vox cithareorum, nec vox sponsi et sponsae, nec vox molae, nec lux lucernae.

1. Et post haec vidi alium Angelum descendente de celo, habentem potestatem magnam, et terra illuminata est a gloria ejus. 2. Et exclamavit in fortitudine, dicens: Cedidit, cedidit Babylon magna; et facta est habitatio demoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immunda et odibilis: 3. quia de vino ira fornicationis ejus liberunt omnes gentes, et reges terrae cum illa fornicati sunt, et mercatores terrae de virtute deliciarum ejus divites facti sunt. 4. Et audiri aliam vocem de celo, dicentes: Exite de illa, populus meus, ut ne particeps sitis delictorum ejus, et de plagiis ejus non accipias. 5. Quoniam pervererunt peccata ejus usque ad celum, et recordatus est Dominus iniuriam ejus. 6. Reddite illi sicut et ipsa redditum vobis; et duplicate duplicit secundum spera ejus: in poeno, quo misericordia, miscite illi duplum. 7. Quantum glorificabit se, et in delicia fuit, tantum date illi tormentum et luctum; quia in corde suo dicit: Sedeo regina, et vidua non sum, et luctum non videbo. 8. Ideo in una die venient plaga ejus, mors, et luctus, et famae, et igne comburetur; quia fortis est Deus, qui iudicabit illam. 9. Et flebunt, et plangent se super illam reges terre, qui cum illa fornicati sunt,

et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendi ejus: 10. longe stantes propter timorem tormentorum ejus, dicentes: Vae, vae, civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis! quoniam una hora venit judicium tuum. 11. Et negotiatores terrae flebunt, et lugebunt super illam, quoniam merces eorum nemo emet amplius: 12. merces auri, et argenti, et lapidis pretiosi, et margaritae, et byssi, et purpurae, et serici, et cocci (et omne lignum thyinum, et omnia vasa choris, et omnia vasa de lapide pretioso, et amento, et ferro, et marmore, 13. et cinnamonomum) et odoramentorum, et unguentorum, et thuris, et vini, et olei, et simila, et tritici, et jumentorum, et ovium, et equorum, et rhedorum, et mancipiorum, et animalium hominum. 14. Et poma desiderii animas tuas discesserunt a te: et omnia pinguis et praeclera perierunt a te, et amplius illa jam non invenient. 15. Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum ejus, flentes ac lugentes, 16. et dicentes: Vae, vae, civitas illa magna, quae amicta erat byssu, et purpura, et coco, et deaurata erat auro, et lapide pretioso, et margaritis! 17. Quoniam una hora constituta sunt tantæ dititiae. Et omnis gubernator, et omnis qui in lacum navigat, et nautæ, et qui in mari operantur, longe steterunt. 18. Et clamaverunt videntes locum incendi ejus, dicentes: Quæ similis civitati huic magna? 19. Et miserunt pulvrem super capita sua, et clamaverunt flentes et lugentes, dicentes: Vae, vae, civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari, de pretiis ejus! quoniam una hora desolata est. 20. Exulta super eam, cœlum, et sancti Apostoli, et Prophetæ: quoniam iudicavit Deus iudicium vestrum de illa. 21. Et sustulit unus angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, et ultra jam non invenietur. 22. Et vox ethareorum, et musicorum, et tibia canentium, et tuba non audiatur in te amplius: et omnis artifex omnis artis non inveniatur in te amplius: et vox molæ non audiatur in te amplius. 23. Et lux lucernæ non lucet in te amplius: et vox sponsi et sponsæ non audiatur adhuc in te, quia mercatores tuæ erant principes terræ, quia in beneficiis tuis erraverunt omnes gentes. 24. Et in ea sanguis Prophetarum et Sanctorum inventus est, et omnium qui interficiuntur sunt in terra.

1. VIDI ALIUM ANGELUM DESCENDENTEM DE COELO, HABENTEM POTESTATEM MAGNAM: ET TERRA ILLUMINATA EST A GLORIA EJUS; — id est, a claritate et splendore ejus, q. d. Tanto fulgore hic angelus radiabat, ut totam terram sua luce et radice colistrare videberat.

Queres: Quisnam fuit hic Angelus? *Primo*, Alcazar, sicut per angelum de quo cap. preceed, vers. 1, accipit S. Paulum, ita per hunc angelum gloriosum habentem potestatem magnam, accipit S. Petrum, qui, aquæ ut Paulus, predicit mysticum Babylonis, id est Roma Ethnica, excidium, hoc est conversionem ejus ab Ethnicismo ad Christianismum. Inde vers. 4, oritur coelestis vox, qua predicationem Ecclesie designat. Ecclesia enim est celum qua ex S. Petri sermone et doctrina egreditur per totum orbem, ut mysticum de Babylonie, id est Romano Imperio, supplicium sumat, ac per partem reddat, everendo scilicet paganismum, ac sublimando christianismum: Petrus enim est angelus gloriatus habens potestatem vicariam Christi per totam terram. Ipse enim audiavit a Christo: « Tibi dabo claves regni celorum.»

Quocirca, inquit Alcazar, nil aptius Roma templo S. Petri pro foribus inscribi posset, quam hic huius angeli titulus: « Angelo descendenti de celo, habenti potestatem magnam, et terra illuminata est a gloria ejus. » Ita ipse suam semper eamdemque canit cantilenam, atque jugiter repetit et inculet hisce visionibus omnibus a cap. xii ad finem Apocalypsis, non aliud significari, quam Ecclesie victoriam de Gentilibus et gentilismo. Dicit enim haec omnia non esse aliud, quam varia symbola et enigmata, quæ unum idemque, scilicet gentilismi excidium, significant.

Secundo, multi per angelum hunc accipiunt Christum, qui in sua incarnatione descendit de celo, totamque terram luce sui Evangelii collustravit. Ipsa enim est gloriatus Dei angelus, id est legatus, habens potestatem magnam; unde eo nato angelus magna claritate fulgentes ecceinerunt: « Gloria in excelsis Deo: » ita Primasius, Ruperius, Richardus et alii.

Verum magis proprie et genuine hic, uti et in praecedentibus, angelum verum accepimus, sed

qui sit et primis et illustrioribus in celesti curia; habet enim potestatem magnam et totam terram suo fulgore collustrare videtur (1).

2. ET EXCLAMAVIT IN FORTITUDINE, DICENS : CECIDI, CECIDI BABYLON. — Citat allegorice *Isaias* cap. XXI, vers. 9 : excidium enim Babylonis per Cytum, quod describit *Isaias* cap. XIII et cap. XXI, allegorice significabat excidium Romanarum Etruncis (que hic vocatur Babylon) in fine mundi, q. d. Scie olim cecidi « Babylon illa gloria in regn, inclita superbis Chaldeorum; sicut subvertit Dominus Sodomam et Gomorrham, » ut ait *Isaias* cap. XIII, vers. 19 : Babylon, inquam, que fuit « malum universo terra, » ut ait *Jeremias*, cap. L, vers. 23 : ita cadet et Roma illa in culpa orbis domina.

ET FACTA EST HABITATIO DEMONIORUM, ET CUSTODIA OMNIS SPIRITUS IMMUNDI, ET CUSTODIA OMNIS VOLVRE IMMUNDE. — Allegorice rursum alludit ac. « quod de Babylonie excisa est *Isaias* cap. XIII, vers. 20 : « Non fundabitus usque ad generationem et generationem : nec ponet ibi teuton Arabi, neque pastores ; sed requiescent ibi bestie, et repeluntur domus eorum draconibus : et habitabunt ibi struthiones, et pilosi saltabunt ibi, et responderunt ibi ultice in sedibus ejus, et sirenes in delubris voluptatis ejus. » Similia habet de Iudaea excisa cap. XXIV, vers. 14 : « Occurrent demonia onocentauri, et pilosus clamabit alter ad alterum : ibi cubavit lamia, » etc. Hisce phrasibus non aliud significatur, quam summa vastitas et desolatio Romae futura, adeo ut redigatur in desertum, fiatque habitat draconum et bestiarum. Unde Sibylla verbis mox citandis praedit, quod Roma erit *πόλη*, id est vicus (2).

Mystice, hae phrasis inauit idolatria, superstitiones atque flagitia que Romae grassabuntur in fine mundi, ante ejus excidium : per hoc enim fit habitat demonum : ita *Primasius*, *Aretas*, *Anserius* et alii.

3. QUA DE VINO IRE FORNICATIONES EIUS BIBERUNT OMNES GENTES. — « Vinum ire » vocat calicem vincti, supplici et excidi, quod ab fornicationem, id est idolatriam et sceleri, Deus Romae propinabit, cogetque ut illud hauriat et ebibat. Porro Roma hunc ire calicem propinabit aliis gentibus, quia supplicia sua in eas derivabit, huius ipso, quo eas ad idolatriam suaque sceleris imitanda impellat, quibus Dei vindictam in se proponerunt, aequa re Roma.

Nota : Roma Pagane in fine mundi excidium predicti hic *Joannes* ; sed tacito nomine, immutato : vocat enim eam Babylonem. Id facit, ne Domitianum Imperatorem et Romanos jam tunc adhuc Paganos offendat, eosque contra se ac Christianos magis concitet et inflammet. Porro praedicti.

(1) *Forsitan hic est Angelus Ecclesie Christianae dux et custos.*

(2) *Roma vetus et Ethnica fere tota collapsa ast. Nam urbe nova, videlicet Christiana, in Campo Martio est condita.*

cit hoc Rome excidium *Joannes*, ad consolacionem fideliom et Sanctorum, qui tunc sub Dominiiano Romanus et alibi mira exigitabantur, et paulo post sub Trajano et sequentibus Imperatoribus gravius erant exigitandi, ut scilicet Christiani et Sancti scirent et cogitarent, in suis hinc tam atrocibus persecutionibus, se Deo esse curae, ac Denique ultorem sanguinis sui, quia nimur Deus in fine mundi purior non tantum praesenta, sed et diu preterita sceleris et persecutions Christianorum factas Rome, et in Romano Imperio tempore Domitiani et deinceps ; eo quod Romanus in fine mundi futuri priscorum Romanorum infidilitatem, tyrannidem et mopeis laudabunt et imitantur : quoicunque propter eadem gravius punientur, quam punientur si illa non processissent, ut patebit vers. 20 et 24. Idem *Nome exordium* predixerunt Sibylle : sic enim canunt *VIII Oracul. Sibyll.*

Veniet tibi cultus aquilis, / o recta civitas Roma, / Celestis plaga, et flades cervicem primam, / Et terra illiteris, et ignis te totam absuet, / Et tunc eris deserta ac si nunquam fuisses.

Et rursum :

Prope quidam mundi fines et extremas dies ; / Sed prius Romanorum inevitabilis ira erit, / Et in triumpho eris mundo, et opprimum omniam.

Ex iisdem *Lactantius*, lib. VII, cap. XXV : « Cum caput, inquit, illud orbis occiderit, et *πόλη* esse cooperit, quod Sibylla fore ait, quis dubitet venisse iam fuen rebus humanis orbique terrarum ? Illa est enim civitas quae adhuc sustentat omnia, precandusque nobis et adorandus est Deus eculi, si tamen statuta ejus et placita differi possunt, ne citius quam putemus, tyranus ille abominandus veniat, qui tantum facinus molitur, ac lumen illud effodiatur, cuius interius mundus ipse lapsurus est. » Idem docet *Tertullianus* in *Apologetico*, cap. XXXII. Cum enim Gentes obirent Christianos eos esse hostes Romae et Romanorum imperatorum, utpote Gentilium, respondet *Tertullianus* id falso esse, immo vero Christianos quoddam orare pro statu et conservatione Romae et Romanorum Imperi, quia quādū illud stabit, stabit et Ecclesia totusque orbis, idque Christianos dicitur ex suorum Prophetarum oraculis : « Est, inquit, et ali major necessitas nobis orandi pro imperatoribus, etiam pro omni statu Imperii rebusque Romanis, quod vim maximam universi orbis imminentem, ipsamque clausulam secundum ascerbitates horrendas comminantem, Romanum Imperii communem scimus retardari. Itaque nolumus experiri, et dum precumur differi, Romane diuturnitatē favemus. » Idem docet lib. ad *Scapulam*, cap. II. Idem docent ali superiori citati in fine cap. XVII. Perperam ergo aliqui putarunt hanc unius Lactantii leviculam esse sententiam.

Hac de causa veteres, queque ac moderni, Romanum

vovent aeternam. Ut alios silentio preteream, *Joannes* *Guthierius* suum opus *De Veteri Jure Pontificio* dedicat « Romanis aeternis, urbium principi, capiti orbis, virtutum domine, juris et aquitatis vindici, velutatio miraculo venerande, Victrici, Potenti, Augustae, Pie, Felici, aeternum renascentem, Aeternum resurgentem. » Sic *Ammianus Marcellinus*, lib. XV, cap. XIV, Romanam aeternam vocal, « victuram quādū erunt homines. » Et *Virgilius apud S. Augustinum, De Verbis Domini*, serm. 29, loquens de Romanis et Roma :

« illi ego, ait *Jupiter*, nec metas rerum, nec tempora pone, / viis spargitur haeresis, ut hoc seculo vidimus, as- / videmus, ac spargetur rursum idolatria in fini- / mundi. Hac de causa Babylon meretrix significat / hic Roman idololatram. Ita Hieronymus / Prado in *Ezech.* tom. I, pag. 493, et alii.

Alcazar addit in voce mercatric et mercetricis notari Romanos Imperatores, Praesides et Judices, qui ob sua peculiaria luca Christianos in ius vocabant : ut enim occuparent corum praedia et possessiones, accusabant eos quod essent Christiani ; itaque Christianis in tribunali Gentilium, utpote hostium Christi, causa cadentibus, immo damnabis ad mortem, ipsi in corum bona involvabant. Rursum Christianas virgines in iudicis ad sumum libidinem pellicere satagabant, ut *Quintinus* sollicitavit S. Agatham : quod si nollent, eas ad lupanar damnablem, ut illis ibidem abuti posset. Unde illa, apud *Tertullianum*, Gentilium virginibus inibantur vox : « Non ad leonem, sed ad lenonem » damnetur virgo Christiana ; ut *Syphorianus* dauidavit S. Agatensem ad lupanar, ut ibidem filii ejus amore insanus et frui posset. Similiter in fine mundi Romani, Pagani et tyranii opibus fidelium sessi ingurgitabunt, ut avari mercatores, et ut lenones sumum insaturationem libidinem cum eis expiere satagent. Jure ergo mercatores vocantur, qui instar Jude innocentium sanguinem, proper dirivarum aut libidinum compendia facienda, venum facillimo negotio dabunt, hoc solo titulo, quod sint Christiani, ut jam in *anglia*, *Scotia* aliquis hereticis aut paganis regis venundari videamus. De his enim recte dicitur : « Et mercatores terre de virtute deliciarum ejus divites facti sunt. » Liceat et alter, magisque proprius haec accipi possint, scilicet « de virtute, » id est de copia, « deliciarum » quas Roman advenebant, et care vendebant « mercatores ; » harum enim venditione « divites facti sunt. » *Ilebr.* enim *γῆ στηλ*, cui respondet *Grecum νοστρα*, et *Latinum virtus*, vel potentia, significat robur, fortitudinem, exercitum, copiam, opes, et quidquid magnum est, copiosum, potens, validum aut strenuum.

Rursum, in deliciis hic notatur luxus in moribus et porphyreaticis columnis : in superbis et magnificis templis idolis erigendis : in simulacris aureis et argenteis mira sculptura varicata et ornata distinguendis : in gemmis et margaritis pretiosissimis, quibus Venetum, Cupidinem, aliquaque deorum suorum monstra decorabant : in ludis gladiatorium, comeduis et spectaculis, aliisque similibus, quibus quasi delicias et illecebras Romanis omnes ad cultum suorum deorum pellebant, et in fine mundi pellicent. Hacce enim delicias mercatores Romanum advenebant, careque vendebant, itaque divites fiebant, et rursum fient in novissimis temporibus.

4. ET AUDIVI ALIAS VOCEM DE COLO DICENTEM : *EXIRE DEILLA, POPULAS MEUS.* — Monet Christianos, ut fugiant et Roma Ethnica in fine mundi, cum illa erit vertenda. Sic *Isaias*, cap. XLVIII, vers. 20, mo-

net Iudeos, ut egrediantur Babylone evertenda a affligite illam in « duplum, » non ejus quod ipsa commoverit: poma enim Del culpam hominem unquam excedit, imo punit Deus citra condignum; sed in « duplum » ejus, quo ipsa vos afflixisti, q. d. Duplo magis afflige, o Sancti et fidèles mei, Babylonem, id est Romanam infideliem, quam ipsavos afflixerit. Culpa enim qua vos afflixisti, quia tantum vos, sed et Deum ipsum offendit, et quae lessit, ideoque fuit crimen hæse majestatis divine; hinc non simplicem, sed duplarem, id est graven et multiplicem, ino non tantum peccatum terrem et temporalem, sed et infernalem ac eternam meretur. Afflige, inquam, illam, id est, afflictam a me gaudete et approbate: quod enim ego pro vobis, ut scilicet vestras injurias vindicem, facio, hoe vos consenim facere, præseruum quia hanc justam vindictam me expositis, ut patet cap. VI, vers. 10, egoque eam exerceo vestris precibus adductus et permotus. Quia ergo ego vestro nomine et causa Babylonem affligo, hinc vos consenimi amum affligere; et quia gaudent, et quasi insultans afflita, etiam revera affligit eam. Sic alibi sepe per hebreum verba actione transilta et realia capiuntur pro activis mentalibus: ut facio pro facio cogito, volo, desidero, desidero, gaudeo, ut dixi can. 29, Proem. in Prophetas.

7. QUONIAM PERVERERUNT PECCATA EJUS USQUE AD COLUM — Pro perversitate grace est *incolatus*, q. d. Peccata Babylonis alia ex aliis sequentia, in eum cumulum exerverunt, ut usque ad colum pertingant; unde alii legunt *incolatus*, id est *ad hascerunt*, concreverunt, conglobata sunt usque ad colum, quasi alludat ad fabros turris Babel dicentes: « Faciamus nobis civitatem et turrim, eu-jus culmen pertingat ad colum, Genes. XI, 4. Sen-sus est, q. d. Babylonis peccata tot tanquam sunt, ut clament vindictam in colum, quem proinde ultra differre non possum.

6. REDDITE ILLI, SICUT ET IPSA REDDIDIT VOBIS. — Alludit ad Jerem. I, 29, ubi de Babylone dicitur Cyrus, Medis et Persi: « Reddile ei secundum opus suum; iuxta omnia que fecit, facite illi. » Et LI, 49: « Et quomodo fecit Babylon ut caderent os-nisi in Israel, sic de Babylone cadent occisi in un-versa terra. »

IN POCULU, QDO MISCUT, MISCETE ILLI DUPLUM. — Est metaphora a calice, qui a prefacti convivii enique convive, prout ei convenire et placere sciebat, temperabatur et propinabant; sic enim Deus cuique suum calicem, id est sortem, pro meritis enique attemperat et propinat. Calix ergo hic, ut et alibi sepe, significat munus vin-decis et tribulationis, quare Deus enique peccatori miserit, id est, pro mensura peccatorum admittit et irrogat. Solebant enim veteres in calice, quem enique dabant vel propinabant, miscere vino aquam, tum refrigerari, tum sanitatis, tum sobrietatis causa; inde miscere subinde idem est quod infundere et propinare, sive merum, sive dilutum, ut apud Juvenalem:

Nescit tot milibus emplos
Pauperibus miscet puer.

Et apud alium:

Qui rapta ab ante sacra,
Miscet amatori pocula grata suo.

Sic Proverb. IX, 2, dicitur: « Misicut, » id est infundit, « vimum, » Misecet ergo hic idem est, quod infundere, propinare illi vimum iræ Del, id est,

afflige illam in « duplum, » non ejus quod ipsa commoverit: poma enim Del culpam hominem unquam excedit, imo punit Deus citra condignum; sed in « duplum » ejus, quo ipsa vos afflixisti, q. d. Duplo magis afflige, o Sancti et fidèles mei, Babylonem, id est Romanam infideliem, quam ipsavos afflixerit. Culpa enim qua vos afflixisti, quia tantum vos, sed et Deum ipsum offendit, et quae lessit, ideoque fuit crimen hæse majestatis divine; hinc non simplicem, sed duplarem, id est graven et multiplicem, ino non tantum peccatum terrem et temporalem, sed et infernalem ac eternam meretur. Afflige, inquam, illam, id est, afflictam a me gaudete et approbate: quod enim ego pro vobis, ut scilicet vestras injurias vindicem, facio, hoe vos consenim facere, præseruum quia hanc justam vindictam me expositis, ut patet cap. VI, vers. 10, egoque eam exerceo vestris precibus adductus et permotus. Quia ergo ego vestro nomine et causa Babylonem affligo, hinc vos consenimi amum affligere; et quia gaudent, et quasi insultans afflita, etiam revera affligit eam. Sic alibi sepe per hebreum verba actione transilta et realia capiuntur pro activis mentalibus: ut facio pro facio cogito, volo, desidero, desidero, gaudeo, ut dixi can. 29, Proem. in Prophetas.

7. QUANTUM GLORIFICAVIT SE, ET IN DELICIS FUIT, TANTUM DATE ILLI TORMENTUM ET LUCTUM. — Syrus: *Quantum cot placuit sibi in deliciis esse*, totum hoc date illi cor unctionem et mortarem; Arabicus eleganter: *Gloriam in qua facta est (fuit) et lusum date illum ei (convertite ei in) dolorum cordis et luctum*. Nota, « date tantum, » scilicet in hac vita: loquunt enim de excidio Rome et Romanorum in hac vita, ut patet ex sequenti; potest tamen id ipsum accidi de futura vita; sed tunc « quantum » non arithmeticæ, sed geometricæ, id est non æquali, sed proportionali mensura accipiendo et demetendo est, q. d. Tantum illi date penarum, quantum commeruit suis deliciis illicitis, que fuerunt maxima. Peccatum enim inferni longe major est deliciae huius vite; et propter aliorum tamens respondet, minor sollicit minoribus, major majoribus, maxima maximis deliciis et peccatis. Idem et magis dicendum est de gloria coelesti, respectu bonorum operum et meritorum. Deus enim est liberalior in praeminentia bona, quam in puniendo mala: sicut ergo male puniri circa condignum, ita bona praemiat longe supra condignum. Hinc Gregorius de Valencia, III part., *De Beat. et Damnat. corporibus*, disp. II, quest. V, punct. 3, probat corpora damnatorum in singulis sensibus crucienda esse, quia in singulis suis habuerunt lethiferas delicias. Itaque visus eorum patitur a terribilibus spectaculis et spectris dannorum; auditus ab ejuslibetibus; odoratus a sulphure et pessimis fotoribus, qui existent in ipsi etiam eorum putridis corporibus; gustus ab aliquo festido oris humore; tactus ab igne,

Moraliter, disce hic quam noxia et fallax sit voluptas, utpote que eum exiguo melie ingens fel afferat. Scribit Olauus Magnus, lib. XVIII *Histor. Septentr.* cap. xiv, ursos in Russia haec arte capi et necari: Apes, inquit, in Russia haec arte capere debilitatem habent, obterit: ita melle mortem sibi ascerunt. Idem faciunt voluptuarii. Rursum, siue scarabei vivunt in sterco, moriuntur in rosis, testa *Elatus*, lib. IV, cap. XVII: ita et voluptuarii vivunt in sorbillis. Tali sunt Constantines Copronymus, id est stercorarius, Imperator, qui tantopere sorbillis delectabatur, ut animalium brutorum stercorem se illinet, et suos idem facere juvet, inquit Theostericus in *Niceta*. Potus aque pellucidae elephanti inimicissimus est, turbulentam et sordidam avidissime bibunt, sicut *Elatus*, lib. XVII, cap. vii. Ita voluptuarii appetentes vivunt non cœlo. *Tertio*, Strabo, lib. XII, scribit Septempaganos mel legere ex foliis arborum, quod homines facit insanos: cum enim hoc Pompeii multibus propinassent, mente emotas tres ejus cohortes conciderunt. Tali sunt voluptas. *Impia sub dulci melie venena lateat.* Eadem similes est *Gelopus* fonticulus, qui habet aquas pellucidas, sed quisquis ex eis bibit, mox emoritur, de quo Aristoteles in *Admirandis*. Idem est voluptuarii auctoramentum. *Quarto*, voluptuarii symbolum est *Siren*, que superne fortis multibus speciem gerens, omnes ad se allicit; sed inferni in horridum anguine et draconem desinit, qui sua cauda accidentes implicat et necat. Rursum ejusdem symbolum est pardalis, sive panthera, que sua pelle variegata, et odore suavi ad se allicit hinculos, capras et dorades; accidentes capit et vorat. *Fera*, inquit Plutarchus, libro *Codra Voluptuari*, est sibi mancipians hominem voluptas; sed mitis: nam si aperte pugnaret, cito expiraret. Nunc autem etiam ideo invisa magis, quod celat inimicissimum, induit habitum benevolentia. *Quinto*, ejusdem symbolum est *Amasis*, que *Menippus* spe conjugalium demulcet, omnibusque officiis sibi devinire satagabat, ut eum caperet et devoraret: quod facere dicuntur larvae, que vocantur Empuse. Rem narrat Philostratus, lib. VIII *Vita Apollonii*, cap. iv, et Delrio in *Magicis*. Quocirca Romani colluerunt deam Voluptuari, quasi voluptatum hominem inimicissimum dominam, teste S. Augustino, lib. IV *De Civit. Dei*, cap. viii. *Sexto*, Cicero, lib. De Senectute: « *Divine*, » ait, *Plato* escam malorum voluptutum appellat in voluptatis regno virtus non potest consistere. *Idem* in *Partit.*: « *Voluptas maxime est inimica virtuti, bonique naturam fallaciter imitando adulterat.* » Idem, lib. III *Offic.*: « *Omnis voluptas honestati est contra-*

*Tuum liberante appetere cibum,
Nisi qui nutritus illa est, jugulatus foret.*

SEDEO REGINA. — Hinc patet Romanum in fine mundi ad pristinum imperii splendorem, opes, vires et pompam reddituram, utsit, stout olim fuit, regina orbis et domina mundi. Unde et decem reges orbis dominos, sibi habebit aut subditos, aut devictos, ut patet ex vers. 3, ubi bestiae deinceps cornibus (id est regibus) cornuta ipsa insidens et præsidere dicitur, quos, aliasque vino sue fornicationis inebriavit. Si tamen eum postea impungabunt, vastabunt, ejusque imperium dividunt, subdentes Antichristo, ut dixit cap. xvii, vers. 16. Dicit ergo Roma infidelis: « *Sedeo regina*, » q. d. Quamvis Pontificem, qui vir meus erat, ejacerim, non sum tamen vidua, sed plena populo. Ad hæc rege caro, sed eo magis ego ipsa

sum regina, cum tot reges miki pareant, ego nulli. Adolit ad veterem Babylonem, de qua idem ad ceterum dicit Isaías cap. XLVII, vers. 8.

Et LUCUM NON VIDEO, — non sentiam, non experiar. Est catastrophes.

8. IDEO IN UNA DIE VENIENT PLAGE EJUS, MORS, ET LUCTUS, ET FAMES, — scilicet, ut alios Babylonis eives tangat mors, alios luctus, alios fames : neque enim fames tangere potest eum, quem mors jam tinctum et occidit, licet quem fames tangit, hume et mors tangat. Ita haec ergo merecitur verum erit vetus adagium : « Ubi uber, ibi tuber ; ubi mel, ibi fel ; ubi montes, ibi valles ; ubi arum, ibi arugo et scorbia, » q. a. Ubi libido, ibi lues ; ubi voluptas, ibi dolor ; ubi fastus, ibi contemptus ; ubi avaritia, ibi sordes ; ubi saturitas, ibi fames ; ubi crapula, ibi mors.

Et FAMES. — Nota : Apta et congrua poena gulæ et deliciarum Babylonis est fames, tum quia Deus justus et congrue punit homines in eo in quo peccaverunt ; tum quia gula detrahit et exhaustit opes, hominesque redigat ad egestatem et famam. Narrat Plinius gallinae carnes consumera aurum. Sie enim ait lib. XXIX, cap. IV : « Non preteribo naturae miraculum. Si auro liquefiant gallinarum membranae miscentur, consumunt id in se; ita hoc venenum auri est. » Mirum hoc est, si verum est ; et symbolice apte significat quod splendide et delicate epulantes sumum aurum consumant, saepe patimonia dissipant.

Quia FORTIS EST DEUS. — Aliqui putant hic firi vocem de celo, que copit vers. 4; Joannem vero suis verbis hic eam prosequi, et fusius explicare cladem et lamenta excidi Romae. Verum verius est et planius vocem coelestem, vers. 4 cooptam, hic continuari usque ad vers. 21: omnia enim hinc ita connexa sunt, itaque fluit tota oratione, ut unius ejusdemque esse videatur : ita Alcazar.

9. ET FLEBUNT, ET FLANGENT SE SUPER ILLAM REGES TERRE. — « Regos, » scilicet decem illi qui Romanum vastabunt et incident, ait Ribera. Solent enim ingentes calamitates et clades, atque ipsi Victoribus compassionem, luctum et merorem affirre. Aut potius, ali regos, et principes minoris qui in fine mundi erant. Licet enim tunc deinceps tantum reges primarii et potentiores in orbis sint futuri, plures tamen erunt reges, id est reguli et principes, quod videntes a decem regibus expugnatum et valetam Romanum, timebunt nos et ipsi ab eis, atque ab Antichristo eorum dominio, monarchiam ambiente, expugnentur et vastentur.

Porro alludit ad Ezech. xvii, 29, ubi ad finem capituli similia sunt principium, mercatorum et nautarum iumenta et threni ob exsilium Tyri. Tyrus enim opibus, et meribus, et luxu inclita typus fuit Romæ. Tropologicus Alcazar : In regibus, aut, notatur superbia; in mercatoribus, avaritia; in nautis, id est infima plebe, libido; hanc

enim significat Graecum *ἰράζειν*, quo et Paulus ait Timoth. cap. V, vers. 11, ubi Interpres vertit, *cum luxuriant fuerint in Christo, nubera volunt*. Hi debunt in morte, cum cujusque sum dilectione, saepe cupido, et quasi idolum auferetur.

11. ET NEGOTIATORIBUS TERRÆ FLEBUNT, QUONIAM MERCIOS KORUM NEMO EMET AMPLIUS. — Non quod aliae civitates non possint multa ab his emere, aut non sint emptures; sed quod tantum prefostissimum mercurium nulla alia civitas consumere, aut coemere possit, quantum Roma, ita incolta, ait Ribera.

12. ET OMNE LIGNUM THYINUM. — « Thyinum, » id est, *odoratum, a βούσῃ*, id est, odorem emitto, vel *suffo*, ut respondet Hebrei, *almugmum*, quod Noster III Regum x, 2, verit *thyina*; vel, quod idem esse videtur per metathesis, *almugnum*. Videatur enim diei *almugnum* a *ἄλημνη* id est *querus*, vel *arbor*; et *καὶ μογ*, id est *lignaceum*, vel *stilum resumam odoratum, lignacum vero, quasi εἶδος*, id est arbor, *γυμνή*, vel resina. Hebrei enim vocem *gymnum*, ut et *sot*, id est *saccus*; *keren*, id est cornu; *ab* et *abb*, id est pater, aliasque plures transfiguratae videntur in omnes linguis : licet ipsa vox *gymnum* non existat hebr. in S. Scriptura. Porro *almugnum* noster Interpres cum Josepho et Septuaginta, II Paral. II, 8, verit *pinea*, ita ut *almugnum* vel *almugnum*, et Graecum *thyinum*, generaliter nomen, et significat omnia odorata et resinosa ligna, sive pinea sint, sive cedarina, sive cypressina, sive alia. Unde additur hinc vox *omnis*; at enim, « omne lignum thyinum. » Ita Antonius Nebriensis in *Quaestiones*, cap. I. Hinc Syrus pro *lignum thyinum*, *vertum*, *lignum aromaticum*, vel *surianum*, id est suavis odoris.

Potest tamen secundo, cum Ribera, por *thyinum* accipi certum genus ligni, ita dictum a thina, vel *thyia*, arbores odoratae, quae forma, folio, caudice et fructu similis est expresso : ex cuius ligno, utpote immortalis, et contra omnia vita incorrupta, solebant fieri veterum templorum contigulations (uti effiamnum apud Turcas fuit) : ita Theophrastus, lib. V *Histor. Plant.*, cap. V, et Plinius, lib. XIII, cap. XVI. Autor recens *Historia plantarum*, puta Rodivilius, ponit quatuor ejus species, lib. I, cap. XVI (1).

13. ET CINNAMOMEN. — Complutenses et alii codices addunt, et *amomum*, qui est frutex in Assyria et Armenia, habens florum instar candidae violae, colorum ad aurum inclinantem, lignum rufescens, odorem suavissimum. Unde Lactantius in *Phoenice* :

Cinnamum debinc, auramque procul spirantis amomum Congerit.

ut illic nitidum, semetipsumque comburatur. Quoniam et Ovidius, lib. V *Metamorph.*, ait phoenicum amomum.

(1) *Bryssus* est tenuissimum ac prestantissimum *lignum*.

suco vivere. Verum amomum hic nec habent Bibliam Romanam, nec Graecam.

Et MANGUORUM. — Graecē *μαγάρων*, id est corporum. Ha vocabantur servi, quasi jumenta corpora; liberū vocabantur *χύζι*, id est *animis*, de quibus subdit :

Et ANIMARUM BONINUM, — id est, et vitarum hominum, quos scilicet Romani emebant, et rursum in fine mundi emebant, ut vel cum gladiatoriis, vel cum bestiis in circuо lepungunt. Ex his omnibus patet Romanum in fine mundi iterum meritorum, potentissimum, opulentissimum et deliciosissimum fore.

14. ET POMA DESIDERI ANTIE TUE DISCENSERENT A TE. — Alcazar per *poma* accepit occasionem : Graecum enim *ἴρωσις* significat proprie occasionem et opportunitatem, inde tempus fructuum, putum autumnum, ac tandem ipsos fructus et poma. Sensus ergo dat, q. d. « Poma desideri, » id est fructus, quem tuorum oculorum concupiscentia preceptabat, exaruit prorsus, et occasio et manus elapsa est. « Et omnia pinguis et praelata parerunt a te, » id est, jam tua illa optima lura et compenda fecere naufragium : ne reliquum erit quidquam deinceps, unde expeditum illum sucum, quo impinguari et loqueleri te posse putabas, posthac valeas exsurgere. Verum, esto Graecum *ἴρωσις* veri possit occasio, Latinum tamen *poma* ita veri nequit. Quis enim unquam pomum accepit pro occasione? Porro inter alias Romæ delicias numerat « poma desideri, » id est desiderabilia, quia Italia et Roma pomis acriis, limonibus, malogranatis, persicis, citris aliisque abundant, ita ut horti hiscōs consitit referant paradisum terrestrem. Nam et arborum folia jugiter, tam hieme, quam estate virent, imo virore suo lucent et splendent instar laurorum; et flores mirae, instar aromatum, redolentes profundit; et fructus producent, qui et oculos viridi, croceo aureo colore, et nares odorato suavissimo, et gustum sapore pergrato nuncient et pascunt. At, quod mirum est, in una eademque arbore uno eodemque tempore delectabilis et frondosum virorū fulgorque, et florum albo roseoquo colore vermilionatum color odorque, et simul fructum horum murexanthum, illorum virgineum, istorum matresecutum, aliorum maturorum, species, variisque et multiplex decor. Taceo floscibas (nam et haec, omnesque fructus moliori cortice, vocantur pomai), olivas, cimaras, melones, cucumeres, cucurbitas, etc., quibus Roma et Italia praे alijs provinciis abundant : que ita Italij, etiam primoribus, gratus sunt, ut is plerique quam carnis vesci malint. Ita Pompeius in triumpho ostentavit montem aureum quadratum, cum cervis et leonibus, et pomis omnis generis, circumdata vito aurea, ait Plinius, lib. XXXVII, cap. xi. Sed tandem glebam terrae in alieno litore interfactus desideravit, qui poma et montes, immo mundos aureos ostentavit in triumphis. Rur-

sum Nurses eunuchus, qui Tollam debellavit, ab emulis accusatus, a Sophia, Justini Imperatoris uxore, a scēptris ad lancea pensa in gyneceum revocatus, dixit se Justino et Sophia eam telam orsum, quam minime possent deldere. Ergo Longobardos a sterili Pannonia in fertiles italicae campos invitans, misit ex eodem solo leđissima poma, quorum specie capti Longobardi in Italianum magnis copiis penetrarunt. Ita Paulus Diaconus, lib. I *De Gestis Longobardorum*, v. Liced hanc historiam enervare, et Narsetem ab omni proditionis criminis purgare contendit Baronius anno Christi 537.

Vox *desiderii* inuit ingentem cruciatum : quem enim validus desiderant, si pereant, valde cruciant; quia quis possidentur cum amore, perduntur cum dolore. Hinc ex adverso, « non est in earendo difficultas, nisi cum est in habendo cupiditas; et ideo id solum recte diligunt, quod nunquam bene amittitur, » ait S. Augustinus in *Sententiis*, num. 264. Quocirca sapienter monet S. Bernardus, epistola 403 : « Reatus, inquit, qui post illa non abit, que possessa onerant, amat iniquitant, amissa cruciant (1). »

17. QUONIAM UNA HORA DISTITUTE SUNT TANTAE DIVITIE. — Graecē *ἴρωσις*, id est destructio et in nihil redactio sunt tanta opes. Ita Aretas et Primasius. Secundo, Vatibus verit, *desolata sunt tanta opes*; et ita verit Noster vers. 19. Tertio, Noster hic verit, *desitutio sunt tanta divitiae* : « desitutio, » id est possessoriis orbatis, inquietum Ribera et Alcazar; occiso enim vel abducto possessore, desitutio et derelinquitur ejus possessio, domus, agri et opes.

Et OMNIS QUI IN LACUM NAVIGAT. — Quales multi in Italia, et iuxta Romanum sunt, unde pīces advehantur. Graecum enim *ἴρωσις* magis parva navigia significat, qualia sunt in lacibus; et quia paulo post de mariis sequitur : « Et qui in mari operantur. » Recte ergo Noster haec in lacibus accipit, licet id in Graeco diserte non exprimatur.

20. EXULTA SUPER EAM, COELUM, ET SANCTI APOSTOLI, ET PROPHETAE: QUONIAM JUDICAVIT DEUS JUDICIUM VESTRUM DEILLA. — Syrus verit, *juvadimini super eam, colti, et angeloi, et Apostoli et Prophetæ, quia judicat Deus iudicium vestrum de illa*, id est quia justam pro vobis, vestraque lita et causa (hanc enim metonymie significat « iudicium ») quia lis et causa in iudicio agitur et traxit iustus tuit sententiam contra illam, q. d. Deus iudicio vobis causam adjudicavit, definitivamque vestram causam esse justam, Babylonis vero, id est Romanorum infidelium, injuriant, scilicet vos insones et innoxios ab injusis Romanis tyrannis esse occisos. Romæ enim occisi sunt S. Petrus et Paulus, S. Joannes in dolium ferventis olei projectus est, ac deinceps multa Martyrum millia tam Romæ, tum per totum orbem edicto Roma-

(1) Vers. 15. « Civitas... quæ amicta erat, » etc. Pro urbe menti Joannis obversabatur *meretriz*. Est syllipsis.

norum Imperatorum occisa sunt. Quia ergo Roma olim persecuta est Apostolos, Prophetas (non priscos et Iudaicos, sed legis novae, quae fuerunt Apostoli eorumque posteri) et fideles, rursusque eos cum Pontifice in fine mundi persecutur, hinc Deus excendet ilam: puniet enim priscam Romanorum peccata, impleta eorum mensura in fine mundi; unde gravius punientur Romani iuri futuri, quam puniri fuissent, si similia priscorum Romanorum peccata non praecessissent. Erunt enim ipsi priscorum posteri (utpote incolae et cives ejusdem urbis Rome, quidam etiam a priscis illis prognati, coniuncta nepotis) et assecule: quia eorum sceleria probabant, laudabant, reguebant sequentur et imitabuntur. Volent enim zenuari gesta et gloriam Caesaris, Pompei, Trajanii, Decii, Diocletiani, atque veteris Rome famos, et nomina vana Catonum, ut etiamnum aliquos priscis hisce Romanorum fuisse pasci et gloriari videamus. Quicquid Deus in his majorum peccata puniet, quia illis, propter approbatorem et imitationem, majorum peccata imputabuntur: gravius ergo punientur quam si sole peccassent, quia et gravius peccabant, eo quod illi placebunt sceleri majorum, earumque emulari volent, ut Romae pristinum sub genitissimo splendorum, pompa et imperium restituunt: itaque audacius et impudentius peccabant, dum facere non timebant ea, quae Deo in majoribus suis displicuisse amadventerint. Et quia cum novis, vetera etiam Babylonis peccata luenda erant, Joannes quasi de re jure dicta dixit cap. XVI, vers. 19: «Et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis ire ejus.» In memoriam venit, quia jam vetera ejus sceleria oblitio erat, proper Christi fidem, quam amplexa erat; sed postea novis similibusque aedentibus, priora revocantur in Dei memoriam. Hoc est quod ait hic vers. 5: «Quoniam pervernunt peccata ejus usque ad coelum, et recordatus est Dominus iniquitatum ejus.» Quare sicut Jerusalem implavit mensuram peccatorum patrum suorum, atque tam pro priscis patrum, quam pro novis suis peccata puniuntur, est, cum eam excedit Titus, ut predixit Christus *Lxx* xix, 42: ita fiet et Roma. Sic Judaei, qui non descendunt ex Cain, quia tamen eis parvissimum inimici sunt, occident Christum et Apostolos, audierunt a Christo: «Et vos, impletæ mensuram patrum vestrorum, etc., ut veniat super vos omnis sanguis justus, qui effusus est super terram, a sanguine Abel justi usque ad sanguinem Zacharie.» Vide quo in similii de Amorrahis dixi *Genes.* xv, 16, et de Iudeis *Deuter.* v, 9.

21. *Ei sustulit unus angelus fortis lapidem quasi notarium* [græce θύρα ἡ μάστιχα, id est lapidem quasi notam, id est molarem] MAGNUM, ET MISIT IN MARE, DICENS: HOC IMPETU MITTETUR BABYLON CIVITASILLA MAGNA, ET ULTRA JAM NON INVENIETUR.

— Primo, Alcazar: Significatur, inquit, quod

Roma nunquam sit reversura ad idolatriam et ethniecum; hic enim vocatur Babylon. Si' sit Michaeas cap. vii, vers. 19: «Proiecet in profundum maris omnia peccata nostra.»

Secundo, Aureolus: Ille, inquit, angelus est Godefridus Bullonius, qui dux fuit Crucifixum, id est exercitus recuperans Terram sanctam. Hic copias Saracenorum quasi lapidem molorem in mare compulit, ut in eo merogetur. Hic cepit Babylonum, id est Jerusalem, i.e. quia regnabant Saraceni. Unde factus est primus et Christianis rex Hierosolymorum.

Verum die hunc angelum fuisse verum et primum, qui per visionem vidobatur S. Joanni proiecere lapidem molarem magna vi et impetu in mare, ac dicere: «Hoc impetu mittetur Babylon,» id est cives Babylonis, puta Romani, militare magni impetu, sonitu, et fragore, qualis esse solet lapidis molaris edentis in mare. At quo militentur? in abyssum, id est in infernum. Unde Arabicus verit, sic eas cadet Babylon, et proficitur in lacus magnum, profundum; et civitas magna non invenerit postea (ultra). Nota: Passim hoc cap. S. Joannes alludit, imo allegorice citat ea que de clade veteris Babylonis scripserunt Isaías cap. xiiii, et Jeremias cap. li, vers. 6, 7, 8, 37, 43, 48, 51, 58, 63, 64. Ille ergo alludit ad vers. 63, ubi sic ait: «Cumque compleveris legere librum istum, ligabis ad eum lapidem, et projicies illum in medium Euphratem, et dices: Sic submergetur Babylon, et non consurget a facie afflictione, quam ego addux super eam, et dissolvitur.» Simile est quod de Phoenicibus scribit Herodotus, lib. I, eos se diris devovisse, si quando de patria repetenda cogarent, minirum saxum in mare demersisse, seque exaceratos esse si in patriam redirent, antequam saxum illud ad summam aquas emiserat. Si et Romani iurabant Iovem lapidem; tenentes enim projecientesque lapidem, dicebant: «Si scelens fallo, tunc me Diespiter, salva urbe arreage bonis ejuscat, uti ego hunc lapidem.»

22. VOT MOLE NON AUDIETUR IN TE AMPLIUS, — quia nemo erit qui molat, q. d. Roma erit summa solitudo et vastitas; unde sequitur: «Lux lucernæ non lucet in te; vox sponsi et sponsorum non audiatur in te.» His enim phrasibus et exemplis, Prophetæ solent significare extremam desolationem et vastitudinem.

23. QUA MERCATORES TUI ERANT PRINCIPES TERRÆ, — q. d. Princeps et reges exterri terre, pretiosa quoque Roman mittebant luci gratia, ut scilicet ea ibidem divendarent. Ita Riberia.

Secundo, q. d. Princeps tuus, et consequenter principes orbis, vacabant mercature, serviebant questui et luero, uti Vespaianus qualibet ex re, etiam sordida, captabat lucrum, dictans, «Qualibet ex re bonum esse odorem luci,» teste Suetonio in ejus Vita, cap. iv. Similes fuerunt Domitianus, Nero, Caligula, Pertinax et alii. Ita Pinela, lib. IV *De Rebus Salomonis*, cap. xxiii. Notat ergo

inxepibilem Gentilium Imperatorum et processum Romanorum avaritiam, opes et fastum, que fuit prima causa excidii Rome. Secundum subdit, dicens: «Quia in beneficis tuis erraverunt omnes gentes.» Tertium deinde subjungit, dum ait: «Et in ea sanguis Prophetarum et Sanctorum inventus est.»

QUIA IN BENEFICIS TUIS ERRAYERUNT OMNES GENTES.

— Veneficia vocat peccati illecebras, opes, præmia et honores, quibus Roma Pagana omnes delectabat, et ad idolatriam aliaque sceleria pellicebat. Alludit et al. Sicutus, que suo cantu, et ad sagas, que suis præstigis et incautiationibus famosus, dementant, et in interium agunt homines.

24. ET IN EA SANGUIS PROPHETARUM ET SANCTORUM INVENTUS EST, ET OMNIS QUI INTERFECTI SUNT IN TERRA. — Ex voce «omnium», Beda, Arefas et alii contendunt, per Babylonem intelligi delere non Roman, sed totum mundum, et cunctum impiorum; quia, inquit, non omnes Sancti casi sunt Rome, sed multi alibi, idque sparsim per totum orbem. Verum respondeo Romanos hic dici occidisse omnes, id est fore omnes, plerosque omnes martyres; quia Romani toto orbe dominabantur, et per suos presides suaque edita has cedes toto orbe exercabant. Idem facient in fine mundi. Quod enim quis facit per alium, hoc per seipsum facere videtur, ut habet Regula Juris. Rursum, princeps qui non impedit malum et injuriam, cum potest, eamdem inferi censuram, Romani ergo rerum domini, non impedites alienum Christianorum, que toto orbe eis subiecto fiebat, immo eam foventes et præcipientes, eamdem effecisse censendi sunt (1).

(1) Imagines vers. 22-4, ex propheticis desumptæ, nimis premi aut ad literam intelligi non debent.

CAPUT DECIMUM NONUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Post purpurata meretricia, pila Babylonis, excidium et damnationem, describitur hic collum ingeminantium Alleluia, gaudium et gratulatio, tum de ejus damnatione, tum quod dies nuptiarum Agni, et retrubatio Sanctorum adventus. Deinde, vers. 10, Joannes angelum haec nuntiantem adorare vult, sed ab eo prohibetur. Tertio, vers. 11, Christus habens in furore scriptum, Rex regum, et Dominus dominantium, gaudium ore vibrans, regali gloria et pompa cum exercitu cœlitum abatorum venit, ut Sanctos in fine mundi contra Antichristum præparantes tuatur, utque Antichristum cum suis perdat et occidat: quoctava, vers. 17, angelus invitat aves ad cœnam magnam, ut casorum carnes devorent. Hinc quarto, vers. 19, Antichristus et ejus precursor, sive pseudopropheta, vivi a terra absorbentur; reiqui ejus associæ, p. 1a decim regum exercitus, cum Gog et Magog occiduntur.

1. Post haec audivi quasi vocem turbarum multarum in cœlo dicentium: Alleluia: Iesus, et gloria, et virtus Deo nostro est: 2. quia vera et justa iudicia sunt ejus, qui judicat de meretrice magna, quæ corrupit terram in prostitutione sua et vindicavit sanguinem